

Макуха С. М.
к.е.н., доцент кафедри ЗЕТ та ЕП
Одеського національного економічного університету

ТЕНДЕНЦІЇ ЗМІНИ СПІВВІДНОШЕННЯ ФІКТИВНОГО І РЕАЛЬНОГО КАПІТАЛУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

У навколишньому світі відбуваються стрімкі, системні і масштабні зміни в результаті яких світ стає більш глобальним, взаємозалежним і динамічним. Під впливом глобалізації трансформуються міжнародні ринки фінансів, праці і капіталу. В результаті змінюються пропорції і сам характер відносин між фіктивним і реальним капіталом. Під впливом глобалізації змінюються міжнародні ринки фінансів, праці та капіталу. Все це істотно змінює характер взаємодії учасників економічних відносин, інститутів, породжуючи безліч проблем [1, с.113].

В умовах глобалізації змінюються пропорції та сам характер відносин між фіктивним і реальним капіталом. Відбувається тотальна фінансіалізація економіки, яка є безпрецедентною тенденцією останніх десятиліть. Тому, сучасність вимагає від теоретиків комплексного дослідження довгострокової тенденції бурхливого розвитку фінансової складової для пошуку шляхів прогресивної корекції соціально-економічних систем як на глобальному, так і на національному рівнях.

Фінансіалізація – це форма функціонування економіки, що характеризується переважанням фінансових угод в загальній структурі внутрішніх, а особливо міжнародних відносин, і підпорядкуванням реального сектору економіки фінансовому [2, с.202].

Вперше фінансіалізація стала помітна у період між двома світовими війнами. Але, «золотий стандарт» - монетарна система при якій основною одиницею розрахунків є стандартизована кількість золота, дозволяв впоратися з нею [2, с.203].

Фінансіалізація економіки проявляється у наступних формах [3, 32]: зростання ролі фінансових послуг; підвищення частки фінансового сектора в загальній сумі доходів; розширення доступу до фінансових послуг; збільшення фінансової глибини економіки (зростає насиченість економіки фінансовими засобами, її пронизаність фінансовими відносинами, інститутами і все більш складними фінансовими інструментами).

В ідеалі, фінанси покликані обслуговувати реальне виробництво, забезпечуючи акумуляцію, гнучкість, ефективний розподіл та перерозподіл вартостей в економіці. Але сьогодні ми спостерігаємо, що фінансовий капітал не

стільки служить реальній економіці, скільки підміняє її собою, тому доцільно говорити про його фіктивний характер.

Серед наслідків фінансіалізації зростання нерівності населення в доходах і багатстві, довгострокове скорочення сукупного попиту, неефективний розподіл фінансових ресурсів, пригнічення реального сектору, нерівномірний розвиток країн, концентрація капіталу в фінансових центрах, дестабілізація соціально-економічного розвитку, тощо.

У процесі розширеного відтворення фінансового капіталу на ринку з'являються нові віртуальні (відображені) товарні форми, потік яких в своєму розвитку значно випереджає потоки товарів на ринках реального сектору. При цьому має місце ефект розгалуження фінансового капіталу: кожен його елемент багаторазово відбивається в просторі ринку, як у своєрідній системі дзеркал, створюючи все нові і нові відображені форми. Кожна відображена форма відокремлюється від материнського елемента і продовжує рух як автономний похідний фінансовий інструмент. Специфічною особливістю віртуальних форм є те, що вони здатні багаторазово відбиватися, породжуючи все нові і нові похідні відображені форми.

Однією з головних причин фінансіалізації є високий рівень накопичення реального капіталу в роки «золотого тридцятиріччя» (термін, введений Жаном Фурастьє в 1979 році для позначення періоду з 1946 по 1975 роки, коли в розвинених капіталістичних країнах відбулися значні економічні і соціальні зміни). Накопичення капіталу посилило конкуренцію і зумовило падіння норми прибутку. Тому на тлі мінімального втручання держави в економіку капітал почав переливатися в сферу фінансів і дозволив його власникам отримувати надприбутки. Починаючи з 1970-х рр. спостерігається сплеск спекулятивної активності, який є вигідним тільки для незначної частини населення. Темпи фінансіалізації у той час у 6-8 разів перевищували зростання валового світового продукту.

Як наслідок фінансіалізації економіки формуються умови, що перешкоджають ефективній трансформації грошової форми капіталу в продуктивну та товарну форму і поширенню інвестицій у реальний капітал.

Скорочення частки доходу населення у ВВП та акумуляція значних ресурсів фінансовою сферою призвело до скорочення сукупного попиту та простимулювало життя у борг. Сьогодні «життя в борг» стало головним принципом соціально-економічного існування як на рівні держави, так і господарюючих суб'єктів.

Як наслідок фінансіалізації економіки формуються умови, що перешкоджають ефективній трансформації грошового капіталу в реальний та поширенню інвестицій в реальний капітал. Вихід може бути знайдено в

поширенні державного впливу на процеси фінансіалізації та зміцненні протидії необґрунтованому зростанню фінансового капіталу на міжнародному рівні.

Література

1. Зверяков М. І. Національна економічна система: проблеми теорії : [монографія] / М. І. Зверяков. — Одеса : Астропринт, 2012. — 320 с. ISBN 978-966-190-513-8
2. Осик Ю.И. Деглобализация мировой экономики как следствие ее финансиализации. - Международный журнал прикладных и фундаментальных исследований №1, 2014, с. 202 - 205
3. Хесин Мироя экономика финансы и накопление каспитала [Электронный ресурс], доступный с http://www.cbr.ru/publ/moneyandcredit/hesin_08_16.pdf.